

Lausunto tarkastuslautakuntien Itä-Suomen yhteistyöalueen yhteisarvioinnissa esitettyihin kysymyksiin

Havainnot: Yhteistyölle ei ole olemassa virallista verkostokuvausta, joka on riski. Epäselvät roolit heikentävät tehokkuutta ja hankaloittavat vaikuttavuuden arviointia. Vastauksissa kehityskohteiksi nousivat suunnitelmallinen yhteistyö ja aiempaa selkeämmät rakenteet, työryhmien integraation lisääminen sekä yhteisten tiedottamiskanavien aktiivisuus.

Toimintatavoista ei käy ilmi työryhmien integraatio. Osa vastaajista koki yhteistyön toimivaksi. Tämä on edellytys onnistuneelle verkostojohtamiselle.

Kysymys:

- Onko laadittu sopimukseen perustuvaa toimeenpanosuunnitelmaa?
- Miten huomioidaan Keski-Suomen hyvinvointialueelle arviointiryhmän antamat toimenpideehdotukset YTA-yhteistyössä?
- Miten yhteistyön johtamisvastuista ja -tavoista on keskusteltu?

Onko laadittu sopimukseen perustuvaa toimeenpanosuunnitelmaa?

Itä-Suomen yhteistyöalueen yhteistyösopimusta päivitetään parhaillaan sosiaali- ja terveysministeriön kesäkuussa 2025 antaman YTA-sopimuksia koskevan soveltamisohjeen mukaisesti. Soveltamisohjeen mukaan sopimuksen päivittäminen tulee tehdä vuoden 2026 aikana. YTA-sopimuksen päivittäminen on Itä-Suomen yhteistyöalueella aikataulutettu siten, että se tuodaan hyvinvointialueiden aluevaltuustoihin hyväksyttäväksi joulukuussa 2026. Sopimuksen hyväksymisen jälkeen toimeenpanotyöryhmät laativat toimeenpanosuunnitelman ja toimeenpano käynnistyy. Päivitetyssä YTA-sopimuksessa ohjaus- ja työryhmärakenne kuvataan nykyistä tarkemmin. Työryhmien työskentely on loppuvuoden 2025 ja alkuvuoden 2026 aikana keskittynyt yhteistyösopimuksen päivittämiseen. Alkuvuodesta 2025 STM ohjasi alueet valmistelevaan sopimusten päivittämistä, mutta voimassa olevan sopimuksen toimeenpanoa on edistetty saman aikaisesti.

Miten huomioidaan Keski-Suomen hyvinvointialueelle arviointiryhmän antamat toimenpideehdotukset YTA-yhteistyössä?

Keski-Suomen hyvinvointialueen arviointiryhmän loppuraportti hyväksyttiin Keski-Suomen hyvinvointialueen aluevaltuustossa 9.6.2026/39. Arviointiryhmän loppuraportissa todetaan, että Keski-Suomen hyvinvointialueella on taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset selvittää tehtävistään sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen palveluiden järjestäjänä. Arviointiryhmä ei esitä aluejakoselvityksen aloittamista. Arviointiryhmän loppuraportin hyväksymisen yhteydessä Keski-Suomen hyvinvointialue sitoutui talouden sopeuttamisen toimenpideohjelman toteuttamiseen arviointiryhmän edellyttämällä tavalla siten, että hyvinvointialueen taseeseen kertyneet alijäämät katetaan vuoteen 2030 mennessä.

Keski-Suomen hyvinvointialueen arviointimenettelyllä on vaikutuksia YTA-yhteistyöhön. Merkittävimpiä vaikutuksia ovat arviointityöryhmän kokouksissaan 20.10.2025 ja 19.3.2026 antamat toimenpide-ehdotukset liittyen erikoissairaanhoidon työnjakoon. Toimenpide-ehdotuksissa Keski-Suomen hyvinvointialuetta kannustetaan tiiviiseen yhteistyöhön erikoissairaanhoidossa Itä-Suomen yhteistyöalueen muiden hyvinvointialueiden ja Kuopion yliopistollisen sairaalan kanssa toiminnallisten ja taloudellisten hyötyjen varmistamiseksi. Tämän lisäksi Keski-Suomen hyvinvointialueen tulee toteuttaa vuoden 2026 loppuun mennessä toimenpidepainotteisen ja erityisen kalliin erikoissairaanhoidon palveluvalikoiman auditointi yliopistollisen keskussairaalan kanssa. Edelleen Keski-Suomen hyvinvointialueen tulee siirtää vuoden 2029 loppuun mennessä Kuopion yliopistolliseen sairaalaan (KYS) kaikki sellainen erikoissairaanhoido, joka auditoinnin perusteella todetaan lääketieteellisesti, toiminnallisesti ja kustannusvaikuttavuudeltaan tarkoituksenmukaiseksi siirtää Kuopioon päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Keski-Suomen hyvinvointialue on aloittanut edellä kuvatun erikoissairaanhoidon auditoinnin Varsinais-Suomen hyvinvointialueen kanssa. Auditoinnin tavoitteena on varmistaa se, että Keski-Suomen hyvinvointialue tuottaa erikoissairaanhoidoa koskevan keskittämisesetuksen ja arviointiryhmän toimenpide-ehdotuksen mukaisesti keskussairaalatason palveluja väestölleen ja ohjaa erityisen vaativaa hoitoa tarvitsevat potilaat Kuopion yliopistolliseen sairaalaan. Auditoinnin tulokset huomioidaan YTA-sopimuksen päivittämisessä ja sopimuksen erikoissairaanhoidon työnjakoa koskevassa liitteessä.

Miten yhteistyön johtamisvastuista ja -tavoista on keskusteltu?

Yhteistyön johtamisvastuista- ja tavoista on keskusteltu ja niitä on arvioitu osana sopimuksen valmistelua sekä viranhaltija tasolla että YTA-johtoryhmässä. Lisäksi kukin hyvinvointialue on käynyt sisäisiä keskustelua liittyen YTA-yhteistyöhön ja sen organisoitumiseen. YTA-sopimuksen päivittämisen yhteydessä yhteistyön ohjausrakenne on tarkoitus kuvata entistä tarkemmin ja sopimuksen hyväksymisen jälkeen ohjausrakenteen mukaiset työryhmät nimetään hallinnollisilla päätöksillä.

Havainnot: Yhteistyöalueen hyvinvointialueet ovat tehneet samansisältöiset päätökset Järvi-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen perustamisesta ja sen hallinnoinnista. Tavoitteena näyttää olevan rakentaa monipuolinen verkosto muun muassa kumppanuushaun kautta. Asiakirjat eivät kuvaa päällekkäistä toimintaa muiden kehittäjäverkostojen kanssa, mutta rakenteen perusteella toimintojen päällekkäisyyttä voi syntyä hyvinvointialueiden omien TTKIO-yksiköiden kanssa.

Kysymys:

- Miten Järvi-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus on edistänyt yhteistyöalueen yhteistyötä kaikkien hyvinvointialueiden osalta?
- Miten estetään sosiaalihuollon ja TTKIO-toimintojen päällekkäisten verkostojen syntyminen?

Miten Järvi-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus on edistänyt yhteistyöalueen yhteistyötä kaikkien hyvinvointialueiden osalta?

Järvi-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus muodostettiin vastaamaan valtakunnallista asetusmuutosta hyvinvointialueiden yhteisen valmisteluprosessin kautta keväällä 2025. Hyvinvointialueet sopivat yhdessä osaamiskeskuksen rakenteen, hallinnoinnin ja resurssoinnin samoin kuin ne määrittelivät sisällölliset painopistealueet huomioiden voimassa oleva lainsäädäntö.

Osaamiskeskus toteuttaa lakisääteistä perustehtäväänsä siten, että se palvelee kaikkien neljän hyvinvointialueen yhteistyöaluetasoisia tarpeita sosiaalihuollon tietoperustaiseksi kehittämiseksi. Sen roolina on tuottaa alueelle lisäarvoa eli kohdentaa resurssi vaikuttavasti myös kustannusten näkökulmasta.

Osaamiskeskus välittää sosiaalihuollon asiantuntijuutta alueellisissa työryhmissä ja verkostoissa. Osaamiskeskus tuo kehittämisen lisäresurssia sosiaalihuollon osalta toimien yhteistyössä erityisesti sosiaalihuollosta vastaavien johtajien kanssa. Esimerkkinä mainittakoon yhteistyöalueen arviointi- ja vaikuttavuusverkosto. Osaamiskeskuksen johtaja on valittu edustamaan sosiaalihuoltoa verkoston koordinaatioryhmään samoin kuin koordinoimaan sosiaalihuollon sisältöryhmää, jonka tehtävänä on edistää sosiaalihuollon arviointi- ja vaikuttavuustyötä yhteistyöaluetasoisesti. Sisältöryhmän työstä raportoidaan em. verkostoon.

YTA-sopimuksessa ja Järvi-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen perustamissopimuksessa on sovittu osaamiskeskuksen roolista ja tehtävistä. Osaamiskeskus on mukana TKKIO-toimintojen lisäksi myös sosiaalihuollon vaativien ja harvoin tarvittavien palveluiden yhteistyötasoisessa toimeenpanossa samoin kuin sosiaali- ja terveydenhuollon menetelmien arvioimisessa, jossa osaamiskeskuksen johtajalle on sovittu koordinaatirooli yhdessä arviointiylilääkärin kanssa.

Miten estetään sosiaalihuollon ja TKKIO-toimintojen päällekkäisten verkostojen syntyminen?

Järvi-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen neuvottelukunta linjaa ja ohjaa osaamiskeskuksen toimintaa ja sen yhteensovittamista vastaamaan kaikkien neljän hyvinvointialueen yhteisiä tarpeita. Neuvottelukunnan on tarkoitus linjata työkokouksessaan syyskuussa 2026 osaamiskeskuksen pitkän aikavälin tavoitteita, roolia rinnakkaistoimijoihin sekä arvioida ensimmäisen vuoden toimintaa ja sopimuksen toimeenpanoa. Osaamiskeskuksen kumppanuusverkosto, jossa on mukana noin 30 alueellista järjestöä, yritystä ja oppilaitosta, toimii neuvottelukunnan neuvoa antavana verkostona.

Osaamiskeskuksen johtaja on YTA-sopimuksen TKKIO-yhteistyöryhmän jäsen. Yhteistyöryhmässä seurataan YTA-sopimuksen toimeenpanoa TKKIO-toimintojen osalta. Osaamiskeskuksen johtaja raportoi yhteistyöryhmään osaamiskeskuksen yhteensovittavasta roolista ja siihen liittyvästä tekemisestä. Osaamiskeskus on jäsenenä myös TKKIO:n kehittämisen ja oppilaitosyhteistyön työryhmissä. Näiden ryhmien kautta turvataan se, että osaamiskeskus ei muodosta päällekkäistä rakennetta

hyvinvointialueiden TKKIO-toiminnoille, vaan on tekemässä yhdessä sovittuja asioita yhteisesti sovitulla tavalla.

Havainnot: Yhteistyötä on edistetty näkyvimmin Järvi-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen ja teko-nivelkirurgiaa ja silmätauteja koskevan työnjaon osalta. YTA-sopimusta on edistetty myös muutoin kuin toimielinten päätöksenteon kautta osana verkostoyhteistyötä.

Kysymys:

- Miten Itä-Suomen yhteistyöalueella sovitaan erikoissairaanhoidon työnjaosta?
- Miten varmistetaan, että kaikki YTA-alueen HVA:t sitoutuvat yhteiseen työnjakoon?

Miten Itä-Suomen yhteistyöalueella sovitaan erikoissairaanhoidon työnjaosta?

Aluevaltuustojen loppuvuodesta 2024 hyväksymässä ja voimassa olevassa yhteistyösopimuksessa on kirjaus, että ”Itä-Suomen yhteistyöalueella on sovittu erikoissairaanhoidon työnjaosta (ns. entinen erva-sopimus). Nykyinen työnjako on todettu operatiivisesti toimivaksi, eikä sopimusvalmistelussa ole noussut esiin ehdotuksia työnjaon muutoksista. Itä-Suomen yhteistyöalue laatii työnjakoselvityksen vuoden 2025 aikana.” Työnjakoselvityksen ollessa käynnissä STM antoi kesäkuussa 2025 uuden soveltamisohjeen YTA-sopimuksen valmistelusta. Työnjako ja työnjaon seurantamekanismi tullaan selventämään nyt valmisteilla olevassa YTA-sopimuksessa, joka tuodaan aluevaltuustojen hyväksyttäväksi joulukuussa 2026.

Miten varmistetaan, että kaikki YTA-alueen HVA:t sitoutuvat yhteiseen työnjakoon?

Valmisteilla olevassa YTA-sopimuksen päivityksessä on tarkoitus sopia erikoissairaanhoidon työnjaon toteutumisen seurantamekanismista. Sopimusluonnoksen mukaan erikoissairaanhoidon työnjaon sopimuksenmukaista toteutumista, laatua, potilasturvallisuutta ja kustannusvaikuttavuutta seurataan erikoisalakohtaisesti. Vastuu seurannasta on yhteistyössä kunkin erikoisalalan ylilääkäreillä, yliopistosairaalan vastuuylilääkärin johdolla. Erikoisalojen vastuuhenkilöt raportoivat tuloksista ja muutosesityksistä erikoissairaanhoidon työnjaon ohjausryhmälle erikseen sovittavan raportointikanavan kautta. Ohjausryhmä valmistelee esityksen tarvittavista toimenpiteistä ja sopimusliitteen päivityksistä YTA-johtoryhmälle. Ohjausryhmä myös ratkaisee ja esittää YTA-johtoryhmälle, miten työnjakoa on muutettava, jos yhteistyösopimusta ei noudateta jollakin erikoisalalla.

Havainnot: Tarkastuslautakuntien arvion mukaan tavoitteiden dokumentointi ja mittarointi on tärkeää, jotta arviointi on läpinäkyvää, vertailukelpoista ja toimintaa ohjaavaa. Lautakunnat suosittelevat, että hyvinvointialueet varmistavat tavoitteiden ja seurantakriteerien yhdenmukaisuuden ennen sopimuksen päivittämistä syksyllä 2026.

Suositus: Tarkastuslautakunnat esittävät yhteisenä suosituksenaan, että YTA-sopimuksen päivityksen yhteydessä sopimukseen asetetaan konkreettiset tavoitteet ja näille tavoitteille keskeiset mittarit. Tavoitteiden toteutumista tulisi seurata ja toteutumisesta raportoida läpinäkyvästi.

Kysymys:

- Miten yhteistyösopimuksen toteutumiseen seurantaan tullaan kehittämään sopimuspäivityksen yhteydessä, jotta sopimukseen kirjattujen tavoitteiden täyttymistä on mahdollista seurata?
- Miten tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan aluevaltuustoille?

Miten yhteistyösopimuksen toteutumiseen seurantaan tullaan kehittämään sopimuspäivityksen yhteydessä, jotta sopimukseen kirjattujen tavoitteiden täyttymistä on mahdollista seurata?

Valmisteilla olevassa sopimuspäivityksessä on määritetty aiempaa sopimusta selkeämmät ja formaalisemmat rakenteet sopimuksen toimeenpanon ja tavoitteiden seurannalle, ohjaukselle ja raportoinnille eri organisaatiotasojille (YTA-johtoryhmä, aluehallitukset ja aluevaltuusto). Tarkoituksena on, että sopimuksen hyväksymisen jälkeen ohjausrakenteen mukaiset työryhmät nimetään hallinnollisilla päätöksillä.

Miten tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan aluevaltuustoille?

Valmisteilla olevassa sopimuspäivityksessä määritellään sopimuksen toteutumisen raportoinnin ja seurannan käytänteet.